

8. World Federation of Direct Selling Associations / Global Statistics / Sales and Seller Report 2015: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wfdsa.org/global-statistics/>

9. Розумей С.Б. Прямий продаж в системі роздрібно-ї торгівлі / С.Б. Розумей, Н.П. Скригун: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Economics/27529.doc.htm

10. Direct Selling: A website for independent businesspeople: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://directselling.org/>

11. Сергєєва О.В. Вплив системи прямого продажу на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні / О.В. Сергєєва: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.org.ua>

12. Direct Selling News / 2016 DSN Global 100 List: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://directsellingnews.com/>

13. The Official website of The Direct Selling Association USA: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsa.org/research/industry-statistics/>

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У М'ЯСОПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ

DEVELOPMENT OF INTEGRATION CONNECTIONS IN THE MEAT PRODUCT SUB-COMPLEX

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку інтеграції в м'ясопродуктовому підкомплексі. Теоретично обґрунтовано особливості м'ясної промисловості. Детально розглянуто основні форми інтеграції. Зазначено низку проблем, які вирішує інтеграційна форма господарювання. Виділено основні тенденції формування та розвитку інтеграційних зв'язків у м'ясопродуктовому підкомплексі України. Визначено, що для підвищення ефективності інтеграційних зв'язків необхідно їх постійне вдосконалення відповідно до змін рівнів розвитку продуктивних сил і виробничих відносин.

Ключові слова: інтеграційні зв'язки, м'ясопродуктовий підкомплекс, м'ясо і м'ясопродукти, галузь, підприємство.

В статье проанализировано современное состояние развития интеграции в мясопродуктовом подкомплексе. Теоретически обоснованы особенности мясной промышленности. Выделены и подробно рассмотрены основные формы интеграции. Отмечены ряд проблем, которые решает интеграционная форма хозяйствования. Выделены основные тенденции формирования и развития интеграционных

связей в мясопродуктовом подкомплексе Украины. Определено, что для повышения эффективности интеграционных связей необходимо их постоянное совершенствование в соответствии с изменениями уровнем развития производительных сил и производственных отношений.

Ключевые слова: интеграционные связи, мясопродуктовый подкомплекс, мясо и мясопродукты, отрасль, предприятие.

The article analyses the current state of integration in the meat product sub-complex, theoretically justifies special features of the meat industry, details the basic forms of integration, specifies a number of problems to be solved by the integration business pattern, highlights main trends in the formation and development of integration connections in the Ukrainian meat product sub-complex, and determines that the integration connections may be enhanced by their continuous improvement in accordance with changes in the development levels of productive forces and production relations.

Key words: integration connections, meat product sub-complex, meat and meat products, industry, enterprise.

УДК 338.432/436:636+637.5

Луцій К.М.

аспірант кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Постановка проблеми. На даний час основними завданнями у м'ясопродуктовому підкомплексі України є підтримка вітчизняного виробника, створення всіх умов для нормальної конкуренції і, як кінцева мета, стабільне забезпечення населення якісним м'ясом та м'ясопродуктами. Для досягнення поставлених завдань необхідно вдосконалювати весь процес, починаючи з відтворення худоби до переробки м'яса і м'ясопродуктів, розвивати економічні зв'язки (у тому числі й інтеграційні) між суб'єктами господарювання м'ясопродуктового підкомплексу і АПК у цілому.

Стійкі і динамічно функціонуючі економічні зв'язки між факторами виробництва та

суб'єктами господарської діяльності – це ключовий елемент розвитку системи економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження питань, пов'язаних з проблемами інтеграції, розглядає досить широке коло вітчизняних науковців такі, як: В.Г. Андрійчук, В.Я. Амбросов, А.І. Брезвін, С. Дем'яненко, В.І. Захарченко, С.Р. Камілова, А.М. Карпенко, О.М. Онищенко, П.Т. Саблук та ін. Питанням вивчення різних аспектів інтеграції присвячено значну кількість праць зарубіжних науковців, а саме: Дж. Вайнер, А. Мюллер-Армак, Дж. Мід, Ф. Герельса, Р. Ліпсей, Р. Купер, А. Маршал, Г. Мюрдаль, Ф. Перру та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення основних тенденцій розвитку інтеграційних зв'язків у м'ясопродуктовому підкомплексі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку інтеграції в м'ясопродуктовому підкомплексі характеризується пошуком різних організаційно-правових форм інтеграційних зв'язків і відносин, що забезпечують подолання кризової ситуації і перехід до ефективного виробництва відповідно до кон'юнктури ринку.

Агропромислова інтеграція є динамічним процесом, який включає етапи розвитку від зародження до сучасного стану. Перший належить до початкової стадії суспільного розподілу праці, другий – до справжнього рівня інтеграції, який визначається ступенем розвитку міжгалузевих зв'язків, що характеризують зміст даного явища. Якщо виходити з адекватності форми змісту і навпаки, то можна стверджувати, що кожному рівню розвитку зв'язків (змістом) повинна відповідати певна організаційна структура (форма). Головне призначення форми полягає у визначенні місця кожного елемента в системі, регламентації дій кожного з них, підтримці рівноваги системи за рахунок балансу між її елементами, який досягається за рахунок стійкості зв'язків, тобто рівень інтеграції визначається ступенем розвитку інтеграційних зв'язків, які складають зміст системи і навпаки.

Загалом діяльність підприємств м'ясної промисловості обумовлена специфічними особливостями, до яких належать [4]:

- складна структура виробництва, що характеризується неоднорідністю технологічного та технічного забезпечення;
- обмежений термін реалізації м'ясної сировини та готової продукції;
- нерівномірність завантаження сировиною м'ясопереробного виробництва;
- широкий та нестійкий асортимент готової м'ясопереробної продукції, який залежить від існуючого попиту на продукцію, структури наявної сировини та обумовлений необхідністю раціонального використання сировини (застосовуючи різні технологічні операції з однієї кількості сировини можна виробляти продукцію різного асортименту як за якістю, так і за обсягом).

Для забезпечення виробничого процесу якісною сировиною за прийнятними цінами переробники купують сільськогосподарські підприємства, проводять їх модернізацію і використовують як сировинну базу для свого виробництва, тим самим виступаючи в ролі інтеграторів. Інтеграторами також виступають і потужні сільськогосподарські товаровиробники, які включають до своєї структури цехи з переробки сировини і торгівлі підприємства з її реалізації. Також значного поширення набуло і об'єднання на договірній основі.

У даний час процес розвитку інтеграційних зв'язків і відносин між підприємствами переробки, інтегрованими структурами різних організаційно-правових форм господарювання практично не зачіпає інтереси особистих підсобних господарств населення. Дана група господарств є одним із основних виробників м'ясо-сировини. Залучення цієї групи виробників в інтегроване формування дозволить забезпечити додаткову сировинну базу і знизити імпортозалежність переробних підприємств. Створення інтегрованих підприємств, об'єднання і розвиток всередині їх інтегрованих зв'язків між учасниками інтеграції сприяє більш динамічному розвитку підприємств, які входять до цього об'єднання.

Сучасний етап розвитку регіональних м'ясопродуктових підкомплексів АПК країни характеризується урізноманітненням і посиленням міжгалузевих інтеграційних зв'язків як фактора підвищення ефективності продовольчого ринку. Ці процеси відбуваються на принципово новій основі в умовах розвитку різноманітних форм власності і господарювання, коли кінцеві результати діяльності суб'єктів ринку залежать від функціонування безлічі проміжних ланок.

Без розуміння сутності взаємозв'язків, що складаються в нових умовах, виявлення факторів, що впливають на їх формування та розвиток, неможливе дослідження проблем розвитку м'ясопродуктового підкомплексу АПК. Вибір ефективних механізмів інтеграційних зв'язків, форм вертикальної і горизонтальної інтеграції, а також факторів, що впливають на цей вибір, стає практичним завданням, рішення якого повинно мати теоретичну і методичну основу.

Мета створення інтеграційних об'єднань – підвищення економічної ефективності підприємств і господарств, що увійшли до їх складу; забезпечення стабільної сировинної бази; перехід на передові технології зберігання, переробки і реалізації готової продукції, що у свою чергу сприятиме завоюванню нових ринків збуту та одержанню максимальних доходів усіма їх учасниками [6, с. 128].

У сучасній практиці створення організаційних структур передбачається майнове, технологічне, фінансове та інші види об'єднань підприємств. Основними формами такої інтеграції є взаємне володіння акціями підприємств, створення кооперативів, які координують асоціації та холдингові компанії.

Взаємне володіння пакетами акцій є досить перспективною організаційною формою інтеграції. Її перевага полягає в тому, що у підприємств виникає можливість участі в управлінні діяльністю партнерів, а володіючи значною кількістю акцій і вплив на прийняття рішень. При цьому економічні зв'язки, які виникають у рамках однієї структури, більш гнучкі і у разі необхідності можуть коригуватися. В умовах вільного ринку такий підхід законо-

мірний і ефективний. Однак, його реалізації перешкоджають дві обставини. Перша – це відсутність у окремих товаровиробників фінансових коштів для придбання акцій суміжних підприємств, що, зокрема, відноситься до сільського господарства. Друга – велика кількість суміжників, що ускладнює участь у діяльності кожного з них. На наш погляд, з розвитком ринку ці перешкоди будуть подолані і взаємне володіння акціями підприємств-партнерів стане однією з ефективних форм розвитку агропромислової інтеграції.

Так створення кооперативів за участю сільськогосподарських товаровиробників може забезпечити спільний контроль за виробництвом і переробкою сільськогосподарської сировини. Однак, ця форма організації агропромислового виробництва має недоліки.

По-перше, кооперативні формування не в змозі створити організаційну цілісність всього технологічного ланцюга руху продукції до кінцевого споживача. Наприклад, торгівля як ланка АПК не має економічних інтересів вступати до кооперативу.

По-друге, практика показує, що така модель інтеграції товаровиробників найбільш успішно спрацьовує в кооперації між суб'єктами однорідного виробництва, наприклад, сільського господарства.

Створення структури у вигляді координуючої асоціації може сприяти розвитку договірних відносин між підприємствами різних галузей. Це має важливе значення, оскільки в умовах вільного ринку договір стає єдиним документом, який регламентує обов'язки партнерів. Однак, асоціація не володіє ні адміністративними, ні економічними засобами впливу на підприємства, що знижує ефективність її роботи. Асоціація як координуючий орган може ефективно функціонувати тільки тоді, коли в її склад входять господарюючі суб'єкти, які мають однакові інтереси. Наприклад, сільськогосподарські товаровиробники можуть створювати координуючі асоціації для вирішення проблем збуту своєї продукції.

Формування структури холдингового типу передбачає виокремлення в якості інтегратора великих сільськогосподарських і переробних підприємств, які стають централізованим органом управління та здійснюють контроль над діяльністю вхідних в холдинг господарюючих суб'єктів при збереженні їхньої юридичної самостійності. Холдинги на рівні з іншими формами інтеграції у м'ясному підкомплексі в даний час зарекомендували себе з позитивної сторони і є єдиною формою господарювання, яка найбільше підходить для м'ясопродуктового підкомплексу.

Використання різноманітних форм інтеграційних об'єднань у м'ясопродуктовому підкомплексі створює передумови для підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, зростання дохідності й конкурентоспроможності галузі.

За ефективною організації інтеграційна форма господарювання вирішує низку проблем [3, с. 278]:

- поєднує інтереси виробників кінцевої продукції та інших рівнів виробничого ланцюга;
- збільшує обсяги виробництва сировини, що дає змогу працювати на максимально завантажених потужностях переробним підприємствам, поліпшити якість продукції, знизити її собівартість, на основі чого зростає конкурентоспроможність виготовленої продукції;
- стимулює інвестування капіталу переробних підприємств у сировину;
- поліпшує прогнозування та планування діяльності переробних підприємств.

Міжгалузева взаємодія досягається різними методами, у тому числі і за допомогою розвитку та вдосконалення інтеграційних зв'язків. В умовах ринку міжгалузева взаємодія здійснюється шляхом використання елементів ринкового механізму, насамперед цін і конкуренції, хоча велика роль надається і державі.

Сьогодні економіка знаходиться в тому стані, коли ринкові відносини недосконалі, а державне регулювання ослаблене. Тому вдосконалення ринку і державного регулювання є основними факторами розвитку економічних зв'язків в АПК і між галузями з виробництва худоби, птиці та м'ясних продуктів, переробкою і торгівлею.

Таким чином, збільшення кількості галузей, що беруть участь у виробництві продовольства на певному етапі розвитку призвело до їх інтеграції, тобто установленню таких відносин, за яких виготовлення кінцевих продуктів стає загальною метою всіх учасників процесу. Кожна галузь стає стадією в досягненні кінцевої мети, вона об'єктивно необхідна і не може бути виключена, хоча в господарському відношенні є відокремленою, має свої цілі і інтереси. Ці локальні цілі роз'єднують галузі, а кінцева мета навпаки об'єднує їх в єдину систему. Групи таких технологічно пов'язаних галузей отримали назву комплексів [5, с. 33].

Якщо розглядати м'ясопродуктовий підкомплекс як вертикально-інтегровану систему, то до його складу формально можна включити всі види діяльності, пов'язані з виробництвом м'яса і м'ясних продуктів. При такому підході м'ясопродуктовий підкомплекс є сукупністю галузей, зайнятих виробництвом, переробкою, торгівлею м'ясом і продуктами його переробки. Крім цього, до складу м'ясопродуктового підкомплексу входять галузі інфраструктури, зайняті обслуговуванням основного виробництва.

До складу м'ясопродуктового підкомплексу входять групи галузей економіки, які виконують три основні функції: виробництво сільськогосподарської сировини, його переробка і реалізація м'яса і м'ясних продуктів кінцевому споживачеві; галузі, що забезпечують сільське господарство,

м'ясну промисловість і торгівлю засобами виробництва; види діяльності з надання послуг основному виробництву (виробнича інфраструктура). При цьому галузі тваринництва, м'ясної промисловості та торгівлі безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції і являють собою послідовні ланки (етапи) єдиного і повного зв'язку. У цьому сенсі вони є основними, а також «чистими», тобто використовують результати виробництва всередині м'ясопродуктового підкомплексу, що обумовлює характер міжгалузевих економічних зв'язків і вплив на них ринкового механізму, а також елементів державного регулювання.

М'ясопродуктовий підкомплекс формується тільки тому, що між його галузями виникають зв'язки. Вони є головним змістом міжгалузевого формування, оскільки кожна галузь самостійна, а мета єдина. Її виконання можливе лише за участі всіх галузей, які досягаються за допомогою зв'язків, що забезпечують збалансованість м'ясопродуктового підкомплексу.

При цьому управління м'ясопродуктовим підкомплексом відрізняється від управління його окремими галузями. Якщо вплив на галузь може здійснюватися ізольовано, то управління сукупністю галузей, тобто м'ясопродуктовим підкомплексом, можливо тільки впливом на зв'язки між ними. В управлінні галуззю можна використовувати вплив не тільки економічного, але і адміністративного характеру, в той час, як в управлінні міжгалузевим формуванням припустимі лише вплив економічних заходів. Тому управління м'ясопродуктовим підкомплексом є не що інше, як управління економічними зв'язками між галузями.

В умовах юридичної і економічної самостійності підприємств і організацій їх функціонування можливе тільки на основі розвитку міжгалузевих зв'язків, які забезпечують збалансованість всіх видів діяльності по виробництву сільськогосподарської сировини і готової продукції. Тому регулювання м'ясопродуктового підкомплексу, як міжгалузевим формуванням, може бути забезпечено шляхом впливу на економічні зв'язки, що створюють умови для ефективної роботи всіх товаровиробників. Цей вплив надає як ринок, так і держава.

Висновки з проведеного дослідження.

Вивчення теорії і практики розвитку інтеграційних зв'язків показало, що для підвищення їх ефективності необхідне постійне вдосконалення відповідно до змін рівнів розвитку продуктивних сил і виробничих відносин як всередині інтегрованого підприємства, так із зовнішнім середовищем. Ефективно працюючі підприємства забезпечують стабільні надходження до бюджетів різного рівня, знижують рівень безробіття, підвищують соціальні показники, забезпечують населення якісними продуктами. Тому основним завданням формування і розвитку інтеграційних зв'язків у м'ясопродуктовому підкомплексі є створення міцних підприємств із замкненим циклом виробництва для забезпечення населення якісними м'ясними продуктами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексєнко О. А. Теоретичні основи формування організаційно-виробничої моделі управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу // *Агросвіт*. – 2016. – № 11. – С.70-74.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств [Текст] / В. Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.
3. Булик О. Налагодження інтеграційних зв'язків у птахопродуктовому підкомплексі / О. Булик, М. Андрушко, Н. Зеліско // *Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер: Економіка АПК*. – 2013. – № 20(1). – С. 276-280.
4. Гарасим П. М. Регіональний м'ясопродуктовий підкомплекс АПК: формування і вдосконалення економічних взаємовідносин: монографія / П.М. Гарасим, С.В. Приймак, М.П. Гарасим. – Львів: НВФ – Українські технології, 2009. – 192 с.
5. Ключач В. Форми і механізми створення агропромислової корпорації // *АПК: Економіка, управління*. – 2004. – № 2. – С. 33-34.
6. Онищук О. Д. Теоретичні основи формування ринку інновацій в аграрній сфері / О. Д. Онищук // *Проблеми трансформації соціально-економічної системи в Україні: зб. наук. пр.* – Острог, 2004. – С. 248.
7. Філіпенко А. Інтеграційні перспективи України: бігравітаційна модель [Текст] / А. Філіпенко // *Економіка України*. – 2005. – № 6. – С. 11-74.